BEHLÜL DÂNÂ

Halife Hârûn Reşîd zamanında yaşayan meczuba (Allah aşkının sarhoşu) ve velî bir zât. Asıl ismi Ebû Vüheyb bin Ömer Sayrafî'dir. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. Kûfeli olduğu halde Bağdâd'da yaşamış ve 190 (m. 805)'de vefât etmiştir. Hârûn Reşîd'in kardeşi olduğuna dair rivâyetler varsa da bunun aslı yoktur. Herkese ders olacak hikmetli sözleri çok meşhûrdur. Hârûn Reşîd'e nasîhat verirdi.

Behlül Dânâ; Eymen bin Nâbil, Amr bin Dînâr ve Âsım bin Ebî'n-Necid'den hadîs-i şerîf öğrenmiştir.

Bir toplantıda Hârûn Reşîd kendisiyle buluştu: Hârûn Reşîd, ona, “Çok zamandır seninle görüşmek istiyordum.” deyince, Behlül, “Ben böyle arzu duymadım” diye cevap verdi. Buna rağmen Hârûn Reşîd kendisinden yine nasîhat istedi. “Ne nasîhati istiyorsun? Şu saraya bak, bir de kabirlere bak! Bunlardan ibret almayan, nasîhat almayan nelerden alır! Hâlin ne olacak, ey mü’minlerin emiri! Yarın Cenâb-ı Hakkın huzûruna çıkacaksın. Büyük küçük yaptığın herşeyden sual olunacaksın. Bunlara nasıl cevap vereceksin iyi düşün! Bu hesap zamanında aç ve susuz olacaksın, çıplak bulunacaksın. Orada bulunanlar sana bakıp gülecekler. Perişan hâlin orada meydana çıkacak, başka nasîhati ne yapacaksın?” dedi. Adâleti ile meşhûr olan Hârûn Reşîd onun nasihatlerinden çok istifâde etmiştir.

Birgün halka doğru yolu göstermek için söylediği sözlerden rahatsız olanlar, Hârûn Reşit’e gidip: “Sultanım, bizim yaptıklarımızın ona ne zararı var? Bizi kendi halimize bıraksın. Sonra her koyun kendi bacağından asılır” gibi sözlerle şikâyet ettiler. Bunun üzerine Hârûn Reşîd, Behlül Dânâ’yı çağırtıp, halkın isteğini bildirdi. Behlül Dana hiç sesini çıkarmadan sarayı terk etti. Bir kaç koyun alıp kesti, bacaklarından mahallenin köşe başlarına astı. Bunu gören halk gülerek, “Deliden başka ne beklenir, yaptığı işler hep böyle zaten” diyorlardı. Aradan günler geçtikçe, asılan hayvanlar kokuyor, bundan ise bütün mahalle zarar görüyordu. Kokudan durulmaz hale gelince, aynı kişiler Hârûn Reşit’e gidip, durumu anlattılar. Behlül Dânâ’yı çağırtıp, sorduğunda: “Bir kötünün herkese zararı olduğunu herhalde anladılar. Ben birşey yapmadım, her koyunun kendi bacağından asıldığını onlara gösterdim” diye cevap verdi.

Hasan bin Sehl anlatır. Bir gün çocuklar, Hazreti Behlül’e taş atmağa başladılar. Taşın birisi vücudunu kanatınca, “Ey çocuklar! Ben Allahü teâlâya tevekkül ettim. O elbette bana kâfidir. O ne güzel vekîldir. Ancak Allahü teâlâ’ya yaklaşmak insana rahatlık verir. İnsanlara eza ve cefâ yapanlar hiç merhametli olur mu?” dedi. Ben dayanamadım. “Ey Behlül, çocuklar sana taşla vuruyorlar, sen onlara merhamet ediyorsun. Bu nasıl iştir?” dedim. O da, “Sus!... Allahü teâlâ, benim üzüntü ve acımı, onların da sevincinin çokluğunu elbet biliyor. Umulur ki, bazımızı, bazımıza bağışlar” buyurdu.

Muhammed bin Ebî İsmail bin Ebî Fudayl, ondan şu hâdiseyi nakleder: Behlül’ü bazı kabirlerin arasında gördüm. Bana, bir kabire soktuğu ayağını gösterdi. Toprakla oynuyordu. Burada ne yapıyorsun? diye sordum. “Bana eziyet etmeyen ve benim gıybetimi yapmayan insanlarla oturuyorum” dedi.

Bir zaman fiyatlar çok yükselmişti. Sen, insanların rahatlaması için, Allahü teâlâya duâ etmez misin? dedim. O bana şöyle cevap verdi: “Allah’a yemîn ederim ki, ben bu işe karışmam. Eğer bir buğday danesi bir dinar olsa, bize emrettiği gibi Allahü teâlâya ibâdet etsek, o bize vad ettiği gibi rızkımızı verir.” Sonra ellerini birbirine vurarak “Ey dünyâyı ve süslerini toplayan, gözleri uykudan lezzet almayan kimse, nefsinle uğraşıp ahirete bir tedarik yapmadın, kıyâmet gününde Allahü teâlâya ne cevap vereceksin?” dedi.

Behlül Dana, duâsı makbûl bir zattı. Aşağıdaki şiir O’nundur:

Hırsı bırak da, yorulma;
Geçimde tamaha kapılma...

Niçin malı cem edersin;
Kime topladın bilemezsin!

Rızık vaktiyle ayrıldı;
Su-izan faydasız kaldı...

Her hırs sahibi fakirdir;
Her kanaatkar da zengindir.

Abdullah bin Mihrân anlatıyor: Hârûn Reşîd hacca gitti. Dönüşünde bir müddet Kûfe’de istirahat etti. Sonra yola çıkacağı zaman herkes kendisini yolcu etmek için sokağa döküldü. Behlül de çıkmıştı. Çocuklar onunla beraber oynayıp eğleniyorlardı. Tam o sırada Hârûn’un develer üzerinde muhteşem kâfilesi gözüktü. Çocuklar da Behlül’ü bıraktı ve onun seyrine koyuldular. Tam Hârûn’un geldiği sırada Behlül yüksek sesle:

“-Ey Hârûn!” diye seslendi. Hârûn, yüzünden perdeyi kaldırarak “Buyur Behlül, ne istiyorsun?” dedi. Behlül:

“-Ey Mü’minlerin Emîri! Eymen bin Nail, Kudame bin Abdülâmir’den bize şöyle haber verdi ve dedi ki; Ben Resûl-i Ekrem’i Arafat’tan dönüşte görmüştüm. Kızıl bir deveye binmişti. Yanında kimse dövülmediği gibi, kimse de kovulmazdı. “Yol verin, yol verin” diyen münâdileri de yoktu.

Sen de bu usûle riâyet eyle. Bilmiş ol ki; tevâzu ile yolculuk etmen, kibir ile seyahatinden hayırlıdır."

"Bağdâd ve etrâfını nurlandırıp aydınlatacak hediyeler götürüyor musun?" dedi. Halife, "Bu hediyeler nasıl olur?" deyince Behlül hazretleri "İnsanlara Allahü teâlâ'nın sevgisini, O'ndan korkmayı, onlara örnek olacak şekilde hâl ve hareketler, onlar hakkında temiz ve güzel düşüncelere sahip olmak en güzel hediyedir." Bunu dinleyen Hârûn Reşîd ağlayarak; "Ey Behlül, biraz daha anlat" dedi. Behlül:

"Memleketinin bir köşesinde bir mazlûm zulme uğrasa sen de memleketin diğer köşesinde bile olsan, Allahü teâlâ bunun hesabını senden soracak. Allahü teâlâ buyuruyor ki; "Şüphesiz ki iyiler na'im Cennetindedir. Kötüler ise Cehennemdedir." (İnfitar 13-14). Âhirette, Cennet veya Cehennemden başka gidilecek üçüncü bir yer yoktur. O hâlde hazırlığını buna göre yap" dedi. Halife, "Amellerimiz hakkında ne dersiniz?" diye sordu. Behlül hazretleri, "Allahü teâlâ'dan korkarak ve emrettiğine uygun olarak yapılan amel makbûldür" buyurunca, Halife, "Peygamber efendimizle, akrabalık olarak yakınlığımız hakkında ne dersiniz?" diye sorunca, Behlül, "Peygamber efendimize (aleyhisselâm) akrabalıkdan ziyade, bildirdiği hükümlere bağlılıkda yakın olmak daha mühimdir" dedi. Halife, "Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) şefaatine kavuşabilecek miyiz?" deyince de Behlül, "Onu Allahü teâlâ bilir" buyurdu. Halife, "Nasıl yaşayalım?" dedi. Behlül, "Allah'dan kork. Her hâlinde Muhammed aleyhisselâmın sünnetine tâbi ol. Bu durumda en kârlı yolu seçmişsin demektir" dedi. Halife, "Çok güzel söylüyorsun, şu hediyemi kabûl et" dedi. Behlül hazretleri de, "Onu kimden aldınsa ona ver. Dünyadaki sahipleri yakana yapışmadan önce, verenin yoluna harca. Bunu burada yap. Âhirete kalırsa onlara birşey bulup veremezsin, râzı edemezsin" diye cevap verdi. Parayı almayınca Hârûn Reşîd: "Para borcun varsa onu ödeyelim" dedi. Behlül:

"Kûfe'de birçok ilim sahipleri vardır. Borç ile borcun ödenmeyeceğinde ittifâk etmişlerdir" dedi, Hârûn:

"Bari ihtiyâcını temin, edelim" deyince, Behlül hazretleri: "Allahü teâlâ senin Rabbin olduğu gibi, benim de Rabbim'dir. Seni hatırlayıp beni unutması muhaldir" buyurdu. Hârûn Reşîd, bu sözleri işitince ağladı.

Nakledildiğine göre adamın birisi namaz kılmaz, diğer ibadetleri yapmaz ama her gece yatarken "Yâ Rabbi! Bana Cennetini ver!" diye duâ ederdi. Bir gece aynı şekilde yattı. Geç vakitte, damdan bir tıkırtı geldiğini hissederek uyandı. Hemen çıkıp, "Kimsin, orada ne arıyorsun?" dedi. Damda bulunan Behlül Dana idi ve "Devem kayboldu da onu arıyorum" dedi. Ev sahibi, "Hiç mümkün müdür ki, kaybolan deve damda olsun. Bu akılsızlık değil midir?" Bunun üzerine Hazreti Behlül Dana, "Senin, hiç ibadet etmemen ve sonra da Allahü teâlâdan Cenneti istemen daha akılsızlık değil midir?" buyurdu. Ev sahibi O zaman, Behlül Dânâ'nın kendisine nasîhat vermek için böyle yaptığını anladı. Hatasını anlayıp, tövbe etti ve ibadetlerini aksatmadan yapmaya başladı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Fevât-ül-vefâyât, cild-1, sh. 228, 230

2) El-A'lâm, cild-2, sh. 77

3) El-Beyân ve't-Tebyîn, cild-2, sh. 230

4) Tabakât-ül-kübrâ li'ş-Şa'rânî, cild-1, sh. 68